

# Drabik, Jerzy

---

## Wizyta u słowackich historyków techniki

---

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 2/2, 418-419

---

1957

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.



przy jednoczesnym pozbyciu się materiałów wtórnych, stanowiących tylko balast.

Dyskusja podkreśliła potrzebę opracowania przez Dyрекcję Archiwów Państwowych wytycznych postępowania przy przekazywaniu dokumentacji technicznej z biur projektów do archiwów państwowych.

M. D.-K.

## WIZYTA U SŁOWACKICH HISTORYKÓW TECHNIKI

Korzystając z pobytu w Słowacji na prośbę Komitetu Historii Nauki odwiedziłem miejscowość Bańska Szczawnica w celu nawiązania kontaktu z tamtejszymi historykami techniki.

Bańska Szczawnica jest pięknie położona w górzystym terenie. Mimo czynnych do dziś kopalni rudy (których eksploatacja przestaje się już podobno opłacać) i tytułu stolicy powiatu, jest to typowe miasto historyczne mające już za sobą okres najświetniejszego rozkwitu. Położona nieco na uboczu od głównych szlaków komunikacyjnych, zachowała Bańska Szczawnica charakter XVIII-wiecznego miasta o spokojnych, wąskich, często bardzo stromych uliczkach i licznych zabytkach architektury. Istniejące dotychczas kopalnie znajdują się na dnie doliny, przy stacji kolejowej i nie zakłócają spokoju wyżej położonego starego miasta.

Nad miastem dominuje zamek, którego fragmenty sięgają XVIII w. Mieści się tam obecnie Muzeum Państwowe. Kierownik muzeum dr Klementis przyjął mnie bardzo serdecznie i wyraził chęć nawiązania kontaktu z polskimi badaczami historii hutnictwa (prof. Radwan, kand. Zientara), których prace są tu znane i wysoko cenione, choć uzyskanie polskich periodyków natrafia nieprzewyżnione trudności. Dr Klementis kieruje pracami wykopaliskowymi w najstarszych częściach miasta, znajdując wśród wykopalisk liczne szczątki narzędzi górniczych.

Drugą instytucją interesującą w Bańskiej Szczawnicy historyka techniki jest Urząd Górniczy i podległe mu muzeum. Kierownikiem muzeum jest prof. Józef Gindl, znakomity znawca zagadnień historii górnictwa słowackiego i związanych z tym spraw osadnictwa. Nawiązanie bliższej współpracy z tym uczonym byłoby bardzo wskazane, tym bardziej że w pracach swych natknął się on na zagadnienia wymagające wspólnego z naukowcami polskimi opracowania, jak np. sprowadzenie ołowiu z Olkusza do Słowacji czy też wysyłka metali przez terytorium Polski.

Urząd Górniczy w Bańskiej Szczawnicy, utworzony przed 6 laty, jest samodzielną placówką naukową, zatrudniająca 7 ludzi i mającą za zadanie dostarczanie dokumentacji historycznej starych kopalń na terenach objętych obecnie badaniami geologicznymi lub pracami wydobywczymi. W Urzędzie znajduje się bogate archiwum, składające się głównie z Ksiąg Sądowych.

Naprzeciw Urzędowi znajduje się muzeum górnicze składające się z dwóch części — historycznej i geologicznej.

Pierwsza sala części historycznej poświęcona jest okresowi wczesnohistorycznemu. Wykopane monety łącznie z wyrobami metalowymi świadczą o dawności tradycji górnictwa w tej okolicy. Następną salą obrazuje górnictwo w wiekach XIV i XV. Pokazane są tu metody prac wydobywczych (głów-

nie ryciny z Agricoli), narzędzia miernicze i odważniki. Główna sala poświęcona jest okresowi największego rozkwitu Bańskiej Szczawnicy w wiekach XVII i XVIII. To właśnie w tutejszych kopalniach rozpoczęto w r. 1627 po raz pierwszy na świecie stosować proch strzelniczy do urabiania rudy. Tu Józef Paval Hell buduje urządzenia do pompowania wody, napędzane m. in. sprężonym powietrzem. Maciej Zipser jest twórcą nowej metody wydobycia rudy, a Samuel Mikowa — bardzo interesującego ujęcia wody, pozwalającego na maksymalne wykorzystanie energii wodnej w Bańskiej Szczawnicy. Ekspozycje muzeum pozwalają na wydanie poglądu na częściowo zupełnie oryginalną technikę górniczą w Bańskiej Szczawnicy tego okresu.

Wyższa Szkoła Górnicza w Bańskiej Szczawnicy założona w r. 1763, a podniesiona w 1770 r. do stopnia Akademii, zyskała dużą sławę w Europie, łącząc teoretyczne wykłady z praktycznymi zajęciami. W sali muzeum poświęconej Akademii obok portretów znanych profesorów i gablot z podręcznikami znajdujemy tekst przemówienia wygłoszonego w Zgromadzeniu Narodowym Francji w okresie rewolucji i stawiającego Akademię w Bańskiej Szczawnicy za wzór do naśladowania. Po I wojnie światowej Akademia została przeniesiona do Szopranu na Węgry. Poza tym muzeum zawiera dwie duże sale interesujących zbiorów mineralnych.

Placówka historii techniki istnieje też w Bratysławie. W Słowackiej Akademii Nauk istnieje Gabinet Historii Techniki, kierowany przez inż. Jureva Wodę. Rysunki rozmieszczone na ścianach gabinetu zapoznają nas z techniką ujęcia wodnego w Bańskiej Szczawnicy. Inż. Voda od dłuższego czasu prowadzi badania historyczne w tej dziedzinie. Ponadto przygotowuje on monografię z okazji stulecia urodzin prof. Aureliusza Stodoli, pochodzącego z Syp-towskiego Milmlasza.

Nawiązanie kontaktów i z tą placówką wydaje się ze wszech miar wskazane.

*Jerzy Drabik*